

АКТИВНІ ПРОЦЕСИ В ЛЕКСИЦІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДРУГОГО ДЕСЯТИЛІТТЯ XXI СТ. (НА МАТЕРІАЛІ ЗМК)

Мілієнко Денис Кирилович, студент II курсу (групи УМЛм-1-22-4.0д.) спеціальності 035 «Філологія» Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Науковий керівник: Вінтонів М. О., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

У статті проаналізовано тенденції в лексиці ЗМК другого десятиліття XXI ст., вплив соціокультурних чинників та епохи метамодерну на лексику ЗМК. Автор дійшов висновку, що лексика ЗМК змінюється відповідно до епохи, стає більш універсальною щодо платформ поширення інформації та масового споживача.

Ключові слова: метамодернізм, глобалізація, неологізми, лексика, ЗМК.

Мова відображає стан суспільства в конкретний момент історії. Кожна епоха має свої особливості, відображені на всіх рівнях мови. Друга половина XXI ст. характеризується епохою метамодернізму, яка вплинула на мовні процеси, що відображено в матеріалах ЗМК, адже вони є одними з ресурсів поширення активної лексики.

Формування цілей статті (постановка завдання): комплексно проаналізувати тексти ЗМК, виявити динаміку лексико-семантичних змін у ЗМК.

Теоретико-методологічною основою дослідження стали праці Р. ван ден Аккера, Е. Гіббонса, Т. Вермюлена, В. Шнайдера, Н. Кузьменко та ін.

Одним із способів характеристики епохи в історії людства, певного народу, є опис рівня розвитку культури, а також її особливостей, що формують мислення людей, а отже, і його спосіб вираження. Після встановлення постмодернізму філософи намагалися віднайти наступний крок, що може відродитися після постмодерну. Теоретики постмодернізму, зокрема Жан Франсуа Ліотара, Чарльз Дженкс та ін., оголосили, що «історія дійшла свого кінця», маючи на увазі специфічне поняття історії ідеалізму. Тіммотеус Вермюлен та Робін ван ден Аккера у своїй роботі «Нотатки до метамодернізму» (Вермюлен, Аккер, 2010) одними з перших спробували теоретично обґрунтувати та зафіксувати явище метамодернізму. Метамодернізму притаманні риси, що впливають на авторів публіцистичних текстів, адже ЗМК віддзеркалюють соціокультурні явища, описуючи їх і формуючись завдяки ним.

Використання прагматичних інструментів для аналізу інформації та висловлення своїх думок, а також повернення до модерну в метаіронічній формі, під час якої людина, розуміючи вади певного напрямку, намагається скерувати основні положення в правильний за контекстом аспект. Автори

публіцистичних текстів перебувають у суспільстві, а отже, лексика, яку вони використовують, змінюється під впливом метамодерну, створюється підґрунтя для деформалізації публіцистики з характерним вибудовуванням певного особливого характеру тексту.

Засоби масової комунікації стали панівними в сфері інформатизації та культурного простору завдяки глобалізації та технологічній еволюції, а також завдяки збільшенню кількості аудиторії, з якою потрібно вміло працювати, залучаючи соціально-психологічні методи для подачі інформації. Одна з критичних проблем сучасних ЗМК була висловлена Вольфом Шнайдером, суть її полягає в тому, що інтернет провокує надлишок інформації, як наслідок, значна кількість людей починає мало читати через перенавантаження та знецінення тексту (Шнайдер, Рауе, 2014: 40), а отже, публіцистам варто активно привертати увагу до своїх робіт за допомогою доступних способів, зокрема через використання специфічної лексики та меметичних фраз. Лексика публіцистичного стилю складається з різнополярних елементів офіційно-ділового та художнього стилів, використовуючи велику кількість актуальної лексики усього світу, чим доповнює словниковий склад мови. Ознакою ЗМК є вдале поєднання логізації викладу з емоційно-експресивним забарвленням, використання як нейтральної, інформативної лексики, так і стилістично та функціонально забарвленої.

Р. Савчук наголошує: «Мова ЗМІ характеризується стилістичними рисами і використовує стилістичні засоби публіцистичного стилю, оскільки він обслуговує сферу суспільної комунікації та громадського життя. Однією з основних рис – поєднання двох тенденцій: експресивності і стандарту, що зумовлено функціями інформаційно-змістовною та переконання, емоційного впливу, маніпуляції» (Савчук, 2017: 6).

Типовим для публіцистичного стилю є використання експресивної лексики, яку зумовлює епоха метамодерну з домінуванням неологізмів, коротких меметичних та експресивних фраз.

Термін «мем» був уведений Р. Докінзом близько чотирьох десятиліть тому в книзі «Егоїстичний ген» (Докінз, 2017), у якій автор намагався доповнити дарвінську концепцію еволюції. Людська еволюція, на думку Р. Докінза, не можлива без двох типів реплікаторів – біологічного і культурного, останній отримав назву «мем», що означає культурну одиницю, яка копіює себе і розповсюджує серед людей конкретної групи за допомогою процесу імітації. До «мемів» за визначенням автора можна віднести ідеї, особливості певної субкультури, жаргонізми тощо.

Короткі одиниці тексту, фрази та «меми», що діють як підписи тем і подій, поширюються та розповсюджуються в інтернеті від основних засобів масової інформації до блогів і навпаки. Під час цієї проміжної тимчасової і текстової деталізації мемів і фраз люди дізнаються новини та поточні події. Зважаючи на постійний потік інформації, автори змагаються за увагу читача. Меми,

як і просто специфічна лексика, допомагає надати індивідуального підходу мові ЗМК задля привернення уваги певного кола людей.

Нова лексична одиниця проходить кілька стадій соціалізації і лексикалізації. В українських ЗМК неологізми нерідко є запозиченими. Наприклад, перший віцепікер О. Корнієнко у своїй публікації «Про законопроекти учасників Школи законотворця 2.0» використав неологізм «фідбек»: *Послухали, дали конструктивний фідбек і поспілкувалися з українською молоддю* (<https://t.me/s/verkhovnaradaukrainy?before=64595>).

Одним із найпопулярніших футбольних відеоблогерів Андрій Колісник використовує твіттер та телеграм для реакцій, спілкування з аудиторією: *«Реал у фіналі ЛЧ!*

Анчелотті безмежно фартовий, тому що висів на волоску від вильоту з цієї ЛЧ три рази – і не вилетів, а дійшов до фіналу.

Модріч сказав перед матчем, що всі говорять про фарт Реалу і їм від цього смішно. Але по факту – фарт просто неймовірний. Не тому що голи випадкові, а тому що вони забиваються з останніх спроб.

Пеп проклятий в ЛЧ. Чи сам себе прокляв? Маючи в запасі Стерлінга, він випустив неймовірно слабого Гріліша, який... ну ви все бачили. Плюс неготовність Де Брюїне на 90 хвилин – важливий фактор.

Оскільки в фіналі зіграють королі камбеків, то буде весело. Салах учора сказав, що він хоче помсти за фінал у Києві. І тепер шанс у нього є. (<https://football.ua>). Автор використовує:

– молодіжний сленгізм «фарт»;

– жаргон «вилетіти», у значенні «програти та перестати брати участь у змаганні»;

– словосполучення «королі камбеків», який може стати сталим у футбольному середовищі, означає «групу людей/футболістів/команду, яка, попри невігідний рахунок, змогла виграти за короткий проміжок часу (один матч, тайм, кілька хвилин), попри очікування».

Отже, метамодер вплинув на збільшення використання в публіцистичних текстах спрощеної, короткої лексики, неологізмів, жаргонізмів та меметичних фраз задля збільшення емоційного впливу на читача та привернення його уваги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вермюлен Т., Аккер Р. ван ден. Нотатки до метамодернізму. *Аестика та Культура*. 2010. Vol. 2. Р. 334–338.

2. Докінз Р. Егоїстичний ген. Переклад з англійської: Я. А. Леbedенко. Харків: КСД, 2017. 540 с.

3. Савчук Р.Л. Мова засобів масової інформації: хрестоматія до дисципліни. Івано-Франківськ: ПНУ, 2017. 135 с.

4. Шнайдер Вольф, Рауе Пауль-Йозеф. Новий посібник з журналістики та онлайн-журналістики. Київ: Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2014. 358 с.

REFERENCE

1. Vermulen T., Akker R. van den. Notatky do metamodernizmu. Aestyka ta Kultura. 2010. Vol. 2. R. 334–338.

2. Dokinz R. Ehoistychnyi hen. Pereklad z anhliiskoi: Ya. A. Lebedenko. Kharkiv: KSD, 2017. 540 s.

3. Savchuk R.L. Mova zasobiv masovoi informatsii: khrestomatiiia do dystsypliny. Ivano-Frankivsk: PNU, 2017. 135 s.

4. Shnaider Volf, Raue Paul-Iozef. Novyi posibnyk z zhurnalistyky ta onlain-zhurnalistyky. Kyiv: Tsentr Vilnoi Presy, Akademiia Ukrainskoi Presy, 2014. 358 s.